

Uchwała z dnia 29 października 2002 r.

III UZP 7/02

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w dniu 29 października 2002 r. sprawy z wniosku Krystyny G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o wysokość świadczenia, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 lipca 2002 r. [...]

"Czy do ustalenia wysokości emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17. 12. 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 162, poz. 1118) należy przyjąć kwotę bazową z daty złożenia wniosku o emeryturę, czy też kwotę bazową ostatnio przyjętą do obliczenia wysokości renty, w sytuacji gdy wnioskodawczyni miała wcześniej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i do obliczenia podstawy wymiaru emerytury ma zastosowanie przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 wymienionej ustawy ?"

p o d j ą ł u c h w a ł ę :

Przy ustalaniu na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr. 162, poz. 1118 ze zm.) wysokości emerytury osoby, która miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i która żąda przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty (art. 21 ust. 1 pkt 1 tej ustawy), składnik emerytury wynoszący 24% kwoty bazowej oblicza się na podstawie kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę.

U z a s a d n i e n i e

Postanowieniem z dnia 24 lipca 2002 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne: czy do ustalenia wysokości emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) należy przyjąć kwotę bazową z daty złożenia wniosku o emeryturę, czy też kwotę bazową ostatnio przyjętą do obliczania wysokości renty w sytuacji, gdy wnioskodawczyni miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i do obliczenia podstawy wymiaru ma zastosowanie przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 wymienionej ustawy.

Zagadnienie prawne wystąpiło na tle następującego stanu faktycznego. Wnioskodawczyni Krystyna G. miała ustalone prawo do renty inwalidzkiej od dnia 1 kwietnia 1977 r. Podstawą wymiaru renty było przeciętne wynagrodzenie za okres 12 miesięcy od 1 października 1975 r. do 30 września 1976 r. W czerwcu 2000 r. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury, żądając ustalenia podstawy wymiaru emerytury w oparciu o wynagrodzenie stanowiące podstawę wymiaru renty. Decyzją z dnia 6 lipca 2000 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od 1 czerwca 2000 r. i do ustalenia wysokości podstawy wymiaru przyjął kwotę bazową w wysokości 666,96 zł obowiązującą w dniu 31 sierpnia 1996 r. z uwzględnieniem kolejnych waloryzacji. Ustalając wysokość emerytury, do obliczenia 24% kwoty bazowej przyjął tę samą kwotę bazową 666,96 zł. W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawczyni domagała się obliczenia emerytury przy uwzględnieniu kwoty bazowej obowiązującej w czerwcu 2000 r., to jest kwoty 1540 zł. Wyrokiem z dnia 22 lutego 2001 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie oddalił odwołanie, uznając wyliczenie emerytury dokonane przez organ rentowy za prawidłowe.

Rozpoznając apelację wnioskodawczyni od tego wyroku, Sąd Apelacyjny uznał za oczywiste, że przy ustalaniu wysokości emerytury na podstawie art. 53 w związku z art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach do części świadczenia uzależnionego od wskazanych okresów składkowych i nieskładkowych należy stosować podstawę wymiaru ustaloną przy obliczaniu wysokości renty. Wątpliwości powstają przy ustalaniu części socjalnej wynoszącej 24% kwoty bazowej. Skoro emerytura jest nowym świadczeniem powinno przyjmować się kwotę określoną w art. 19 ustawy. Z treści art. 53 nie wynika wyraźnie, aby należało odmiennie traktować eme-

rytów, wobec których stosuje się „starą” podstawę wymiaru wynikającą z art. 21 ust. 1 pkt 1.

Odpowiadając na przedstawione pytanie prawne, Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Do ustalenia wysokości świadczenia, do którego prawo powstało pod rządem ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) stosuje się zasady określone w tej ustawie. Zasady ustalania podstawy wymiaru określone są w art. 15 tej ustawy. Zgodnie z jej art. 21 ust. 1 podstawa wymiaru emerytury osoby, która miała wcześniej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy może być ustalona alternatywnie, stosownie do żądania osoby uprawnionej - albo jako podstawa wymiaru renty w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty albo jako podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15. Jeżeli żądanie osoby uprawnionej do renty przed 15 listopada 1991 r. dotyczy zastosowania pierwszej z tych zasad, dochody nominalne przyjęte za podstawę wymiaru renty rewaloryzuje się na zasadach określonych w art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) za pomocą wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, a następnie waloryzuje, uwzględniając kolejne zmiany zasad waloryzacji. Zgodnie z art. 17 tej ustawy do czasu zmiany wprowadzonej ustawą z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 681) podstawa wymiaru była waloryzowana przez porównanie indywidualnego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru do obowiązującej kolejno kwoty bazowej. Według nowych zasad waloryzacji, zmienianych kolejno ustawą z dnia 25 października 1996 r. o waloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 136, poz. 636) i ostatnio ustawą o emeryturach i rentach, stosowane były inne wskaźniki, nie związane z kwotą bazową. Przed ostatnią waloryzacją przeprowadzaną przy zastosowaniu kwoty bazowej kwota ta wynosiła 666,96 zł. Zasady waloryzacji określone w nieobowiązujących już przepisach mają zastosowanie przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury, gdyż do tych zasad odsyła przepis art. 21 ust. 1 pkt 1. Na tych zasadach ustala

się określoną nominalnie na dzień przyznania prawa do emerytury kwotę podstawy jej wymiaru.

Ustalenie wysokości emerytury następuje na zasadach określonych w art. 53 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Stanowi on, że emerytura wynosi: 1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, 2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych i 3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych. Z kolei przepis art. 19 stanowi, że kwota bazowa wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszona o składki na ubezpieczenie społeczne w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji. Terminy waloryzacji określone są w art. 89 ust. 1 - od 1 marca i od 1 września każdego roku lub od 1 czerwca każdego roku w zależności od wzrostu wskaźnika cen towarów i usług. Kwotą bazową jest przeciętne wynagrodzenie, aktualne w dacie przyznania prawa do emerytury. Definicja kwoty bazowej zawarta w art. 19 ma zastosowanie zarówno do obliczenia podstawy wymiaru świadczeń na zasadach określonych w art. 15 (przez tę kwotę mnoży się indywidualny wskaźnik wysokości podstawy wymiaru) jak i przy ustalaniu jednego ze składników emerytury obliczanej na podstawie art. 53 ust. 1.

Podstawa wymiaru emerytury jest jednym z elementów wpływających na wysokość tego świadczenia. Pozostałe elementy to długość okresów składkowych i nieskładkowych oraz tak zwana „część socjalna” - 24% kwoty bazowej. Każdy z tych elementów ustalany jest odrębnie na określonych przepisami zasadach. Zasady obowiązujące przy ustalaniu jednego z tych elementów nie mogą być przenoszone do ustalania innego elementu. Sięganie do przepisów regulujących rewaloryzację i kolejne waloryzacje świadczeń przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach dopuszczalne jest jedynie przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury, jeżeli zainteresowany korzysta z zasad określonych w art. 21 ust. 1 pkt 1. Natomiast składnik określony w art. 53 ust. 1 pkt 1 - 24% kwoty bazowej jest taki sam dla osób, które korzystają z tych zasad jak i dla osób, których podstawa wymiaru jest ustalana na nowo w myśl art. 15. Poza możliwością zachowania poprzedniej podstawy wymiaru, z której osoby uprawnione do renty nie muszą korzystać, przepisy nie przewidują ustalania takim osobom emerytury w oparciu o zasady, na jakich była ustalona renta. Nie dają one żadnych podstaw do obliczania składnika socjalnego w oparciu o kwotę bazową obowiązującą przed zmianą zasad waloryzacji, bowiem przepis art. 53 ust. 1 pkt 1 nie nawiązuje w ogóle do poprzednich waloryzacji.

Przedstawiając zagadnienie prawne, Sąd Apelacyjny wskazał dwie możliwości obliczenia składnika stanowiącego część socjalną - albo od kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę albo od kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczania wysokości renty. Przyjęta przez organ rentowy kwota bazowa obowiązująca w 1996 r. nie była podstawą obliczenia ostatniej wysokości renty wnioskodawcy, gdyż ostatnie obliczenie wysokości renty nastąpiło w czasie ostatniej waloryzacji przed złożeniem wniosku o emeryturę w 2000 r. W stosunku do osób mających ustalone prawo do renty, które zgłosiły wniosek o emeryturę po waloryzacji dokonanej od 1997 r. część socjalna renty nie stanowi 24% kwoty 666,96 zł. Składnik ten był bowiem waloryzowany wskaźnikiem, którym było waloryzowane całe świadczenie. Gdyby składnik ten wyodrębnić po dokonaniu kolejnych waloryzacji, nie odpowiadałby on wprawdzie 24% kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury ale byłby wyższy niż 24% kwoty bazowej obowiązującej przed zmianą zasad waloryzacji. Stanowiłby on 24% kwoty, która nie była przeciętnym wynagrodzeniem, ani w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę, ani w dacie zmiany zasad waloryzacji, ani w żadnym innym okresie. Kwota ta nie odpowiadałaby zatem definicji kwoty bazowej zawartej w art. 19. Wobec braku w art. 21 ust. 1 pkt 1 zastrzeżenia, że określone w nim zasady obliczania podstawy wymiaru emerytury stosuje się do obliczania składnika, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1 nie ma innej możliwości wyliczenia tego składnika niż na podstawie kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści przytoczonej w sentencji.

=====